

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

ВЕЛІГУРА НАТАЛІЯ МИКОЛАЇВНА

УДК 75.021.32-035.676.332.066.3(477)“19/20”

**ТРАДИЦІЇ І НОВАТОРСТВО В АКВАРЕЛЬНОМУ ЖИВОПИСІ
У ХУДОЖНІЙ КУЛЬТУРІ УКРАЇНИ ХХ — ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ**

26.00.01 — теорія та історія культури

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата мистецтвознавства

Київ — 2019

Дисертацією є кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Роботу виконано на кафедрі мистецтвознавчої експертизи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Науковий керівник: доктор мистецтвознавства, професор
Станіславська Катерина Ігорівна,
Київський національний університет
театру, кіно і телебачення
імені І. К. Карпенка-Карого,
професор кафедри музичного виховання

Офіційні опоненти: доктор мистецтвознавства, професор
Пучков Андрій Олександрович,
Національна академія
образотворчого мистецтва і архітектури,
професор кафедри теорії та історії мистецтва

кандидат мистецтвознавства
Бурковська Любов Володимирівна,
Інститут мистецтвознавства, фольклористики
та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України,
науковий співробітник відділу образотворчого
та декоративно-прикладного мистецтв

Захист відбудеться «28» лютого 2019 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.850.01 у Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв за адресою: 01015, м. Київ, вул. Лаврська, 9, корпус 15.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв за адресою: 01015, м. Київ, вул. Лаврська, 9, корпус 11.

Автореферат розіслано «28» січня 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор історичних наук

В. В. Карпов

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Акварельний живопис, як вид образотворчого мистецтва і як будь-яка творча діяльність, завжди націлений на пошук нових художніх рішень, на інновацію. Звідси постає одна з найгостріших проблем існування мистецтва акварельного живопису — винайдення нових засобів вираження в образотворчості, щоб уникнути повторення в сенсі простого копіювання того, що вже було зроблено митцями попередніх епох.

Буття мистецтва акварелі — це і процес, і результат творчого осягнення світу, а найважливішим поняттям в розумінні акварельних творів є категорія прекрасного, що задає систему координат, відносно якої вибудовуються й інші естетичні категорії. Як засвідчує історія мистецтв, кожна культурна епоха формує свій ідеал прекрасного. Його найважливішими чинниками є: соціокультурні умови, характерні для конкретного часу; деяке початкове уявлення про красу і гармонію; художні традиції історичного періоду культури; національне уявлення про ідеал прекрасного; соціально-класове поняття прекрасного; суб'єктивне бачення художника як творчої особистості, що у своїй творчості переломлює уявлення про прекрасне, підпорядковуючи його своїй індивідуальній інтерпретації. Мистецтво акварельного живопису у художній культурі є невід'ємною її складовою, що зберігає в образно-символічній формі культурні цінності, створені художниками різних історичних епох.

Від Ренесансу до наших часів у мистецтві акварелі формувалося різноманіття технік, прийомів, стилістичних напрямів. Багато іменитих художників внесли свій внесок до скарбниці акварельного живопису. Акварель перебувала у витоків творчого шляху А. Каналі, Д. Батіста, Ф. Гварді, Т. Гьортіна, У. Тернера, Е. Делакруа, П. Де Вінта та інших. Акварель вже давно містить у собі всі властивості закінченого станкового твору і не розглядається як підмальовок до олійного живопису. З XV–XVI ст. в Італії та інших країнах Європи акварель — від водяної техніки бістра і туші до введення багатоцвіття — сформувалася як самостійна техніка живопису. З тих часів акварельний живопис не тільки не загубився серед художніх технік, але набув власної самобутності та вірних і, головне, дієвих поціновувачів по різних країнах.

Так, у 1978 р. було засновано (у 1999 р. перейменовано) «Бельгійський інститут акварелі», що активно організовує виставки, фестивалі та майстерні. За ініціативи Інституту у 1998 р. створено «Європейську конфедерацію акварельних товариств» (ECWS), метою якої стало просувати мистецтво акварельного живопису на міжнародному рівні; сприяти співпраці національних та регіональних акварельних товариств; сприяти художній діяльності її членів-товариств. У рамках ECWS регулярно організовуються різноманітні заходи: міжнародні виставки, семінари, наради, публікації каталогів та книг.

На початку XXI ст. інтерес до акварельного живопису продовжує зростати, і за ініціативи мексиканського художника Альфредо Гуаті Рохо в 2001 р. день 23 листопада був проголошений Міжнародним днем акварелі.

Сучасне українське акварельне мистецтво має свій вагомий внесок у загально-світову мистецьку спадщину: імена Василя Понікарова, Леоніда Могучова

вийшли за межі національного вшанування на міжнародний рівень. У 2017 р. учасниками престижного міжнародного фестивалю акварелі «Fabriano in Asquarello» в італійському місті Фабріано стали 1050 художників з понад шістдесяти країн світу, в тому числі, 10 акварелістів з України.

У сучасному мистецтві акварелі з'являються інноваційні тенденції, які, маючи історичне підґрунтя у культурно-історичному процесі, створюють на базі традиційних новаторські техніки. Різноманітність цих технік дозволяє отримувати цікаві візуальні ефекти, урізноманітнюючи архітектуру картин. З огляду на нові тенденції розвитку акварелі в мистецтві сьогодення, перед дослідником-мистецтвознавцем постає завдання визначити вплив традицій на сучасне мистецтво акварелі в Україні з усім розмаїттям його проявів, методів, досягнень, відкриттів. Розгляд матеріалів по історії і розвитку акварельного живопису засвідчив, що тема впливу традиційних технік акварельного живопису на новаторство сучасних художників в Україні залишалась поза увагою науковців, і загалом мистецтво акварелі як явище у художній культурі не досліджувалося.

Тому принципово важливим і актуальним вбачаємо узагальнити багате історичне та сучасне надбання акварельної спадщини, простежити історично сформовані традиції в акварельному живописі у контексті художньої культури України ХХ — початку ХХІ ст., розкрити формування традицій та історичний генезис новаторських тенденцій в мистецтві акварелі і в художній творчості митців, життєвий шлях яких був пов'язаний з Україною. Все це й обумовило вибір теми: «Традиції і новаторство в акварельному живописі у художній культурі України ХХ — початку ХХІ століття».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано на кафедрі мистецтвознавчої експертизи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв відповідно до тематичного плану науково-дослідницької діяльності. Вона відповідає комплексній темі «Актуальні проблеми культурології: теорія та історія культури» (реєстр. № 011511001572). Тему дисертації затверджено 25 листопада 2016 р. на засіданні Вченої ради Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (протокол № 5).

Формулювання наукового завдання, нове розв'язання якого отримано в дисертації. Дисертаційна робота є завершеною науковою працею, у якій системно обґрунтовано історичний розвиток та формування традицій і новаторства в акварельному живописі у контексті художньої культури України ХХ — початку ХХІ ст.

Мета і завдання дослідження.

Мета дослідження — комплексно висвітлити етапи культурно-історичного розвитку традицій і новаторства в мистецтві акварелі, на основі чого здійснити обґрунтування специфіки українського акварельного живопису у контексті художньої культури сьогодення.

Мета роботи зумовила вирішення таких *завдань*:

- 1) визначити проблемні вектори історіографії особливостей формування акварельного живопису як феномена художньої культури;
- 2) висвітлити історичні витоки щодо основних етапів виникнення та розвитку акварелі як особливої галузі світового та українського малярства, просте-

жити особливості акварельного живопису крізь призму історичного формування традиційних технік, розкриваючи дефініцію феномена традицій в сучасній акварелі;

3) обґрунтувати визначення акварелі як «музики живопису», проводячи компаративне зіставлення музичних і живописних художніх засобів та їхнього впливу на людину й її образне сприйняття твору, визначити дефініцію феномену «прозорої поліфонії кольорів» у акварелі;

4) визначити і простежити спадщину акварельного живопису в фондових колекціях музеїв України, розкриваючи нові грані завдяки хронологічній моделі: «історія — колекція — особистість — автор — твір»;

5) розглянути особливості акварельного живопису крізь призму історичного новаторства у формуванні творчих принципів різних технік, визначити характерні риси особистостей художників у відповідності до їхньої творчості;

6) висвітлити особливості творів акварельного живопису через творчі експерименти європейських, китайських, українських та ін. професійних та народних майстрів для розкриття багатогранності технік акварелі минулого, яка стала базисом для нововведень сучасності;

7) презентувати та науково-творчо обґрунтувати винайдену автором власну техніку фактурно-акварельного зображення «Текстиль».

Об'єкт дослідження — акварельний живопис як явище у художній культурі України ХХ — початку ХХІ століття.

Предмет дослідження — синтетичність традицій і новаторства в мистецтві акварельного живопису сьогодення.

Хронологічні межі дослідження: ХХ — початок ХХІ ст. Нижня межа обумовлена вже сформованими традиціями в акварелі на цей час; на початку ХХ століття в Україні відбуваються процеси формування різноманітних художніх напрямів в образотворчому мистецтві, які пов'язані із народженням українського модерну, авангарду, де генеруються, втілюються новітні ідеї. Верхня межа визначається сталим розвитком та піднесенням мистецтва акварелі в Україні і світі. Відхід від хронологічних меж у підрозділі 2.1. до більш глибокої ретроспекції (від Доісторичної доби до кінця ХІХ ст. українського малярства) пов'язаний із простеженням генези формування традиційних технік в акварельному живописі.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань у дослідженні застосовано ряд наукових методів: *емпірико-теоретичний* — для опрацювання історико-біографічної та мистецької фактологічної бази дослідження (включає індукцію, дедукцію, ототожнення, комплексний мистецтвознавчий аналіз, синтез); *системно-структурного аналізу* — для виявлення характерних індивідуально-стильових особливостей традицій і новаторства в акварелі на різних етапах її мистецької та історичної еволюції; *порівняльно-історичний (компаративний)* — для порівняльного аналізу детермінант і феноменологічної подібності акварельного живопису з музикою; *систематизації та узагальнення* — для визначення об'єктивних закономірностей, що характеризують традиції і новаторство та специфіку їхньої взаємодії в образотворчості в акварельних творах; *еволюційний* — для висвітлення окремих етапів еволюційного розвитку мистецтва

акварельного живопису у художній культурі як послідовного ланцюгу формування культурної спадщини в Україні; *крос-культурний* — для виявлення психологічних особливостей феномену художників новаторів; *аналогії* — для виявлення схожості акварельного живопису та музики і їхнього впливу на глядача-слухача; *експерименту* — для розробки авторської техніки фактурного акварельного зображення.

Теоретичну базу дослідження становлять:

– філософські та культурологічні дослідження українських авторів, які висвітлювали проблеми художньої культури (В. Андрущенко, Ж. Безвершук, Ю. Богуцький, В. Гриценко, В. Єфименко, І. Крип'якевич, Л. Левчук, І. Лосєв, Л. Новохатько, В. Панченко, О. Шинкаренко);

– розвідки українських і закордонних фахівців з питань історії акварельного живопису (В. Володін, Н. Володіна, І. Глебова, Н. Гершензон-Чегодаєва, О. Горбенко, Ф. Долт, О. Кальнінг, Д. Кіплік, Ж. Лемарі, О. Михайлов, П. Ревякін, Д. Рейнс, М. Фармаковський, В. Фельдман, К. Чуєва);

– окремі праці українських і зарубіжних авторів, що досліджували техніки акварельного живопису (Е. Аллахвердова, Т. Біда, О. Горбенко, О. Іванова, Д. Кіплік, Л. Кошелева, П. Ревякін, Д. Рейнс, В. Шпак);

– наукові праці з питань традицій акварельного живопису (Ф. Долт, Ж. Лемарі, І. Міклушевська, О. Михайлов, О. Шаюнова);

– праці з питань розвитку українського модерну, авангарду в образотворчому мистецтві. (В. Березкін, Д. Боулт, Г. Веселовська, І. Врона, Д. Горбачов, І. Диченко, О. Ільницький, М. Йосипенко, Г. Коваленко, Т. Лозинський, Г. Местечкін, Н. Міслер, М. Мудрак, О. Найден, Г. Островський, О. Петасюк, В. Рубан, Т. Руденко, О. Смержевська, О. Соломарська, М. Фаулер, П. Цибенко, В. Чечик, Є. Шевченко, О. Шестакова, Р. Шмагало).

Джерельну базу дослідження складають:

– експонати музейних установ: Державний музей Тараса Шевченка в Києві та його філія — Літературно-меморіальний будинок-музей Т. Шевченка, де зберігаються акварельні твори великого класика, співауча України Тараса Шевченка; Національний музей «Київська картинна галерея», що володіє одним з найбільших зібрань робіт Врубеля «київського періоду», що складають вагомую частину фондової колекції; Музей театрального, музичного та кіномистецтва України (Київ); Одеський музей західного і східного мистецтва; Одеський художній музей; Національний художній музей України — найбільш репрезентативне зібрання національного образотворчого мистецтва в Україні і світі;

– музейні колекції: «Акварелі Т. Шевченка»; «Акварелі М. Врубеля — «київського періоду», портрети виконані в Одесі, Венеції; етюди, квіткові композиції, біблійні сюжети та ін.»; «Ескізи костюмів до вистав — акварелі А. Петрицького»; «Акварелі відомих західноєвропейських художників XIX–XX ст.»; акварелі з фондової колекції «Графіка. Одеський художній музей»; акварелі фондової колекції «Графіка НХМУ»;

– музейні збірки: «Західноєвропейська акварель XIX—XX ст. в Одеському музеї західного і східного мистецтва» (Каталог-альбом, 2014); Каталог виставки О. Екстер в Одеському художньому музеї (1989); «Виставка радянської

графіки» (ОХМ, каталог, 1953); «Одеський художній музей. Графіка, скульптура» (каталог, 1974); «Одеський художній музей. Виставка творів М. Жука» (каталог, 1977); «О. Постель — графіка, живопись» (ОХМ, каталог виставки, 1990); «Одеський художній музей. Живопис XVI — початку XX ст.» (каталог, 1997); «ОХМ. Перша Всеукраїнська та міжнародна виставка бієнале» (каталог, 2016); «НХМУ. Інвентарна книга № 1–1520 за 1902–1926 рр.; № 150. Ф. Ернст, Д. Щербаківській Український портрет XVII—XX ст.» (каталог НХМУ, 1925); «Ф. Ернст. Каталог виставки “Українське малярство XVII—XX ст.”» (НХМУ, 1929); «Український живопис XIX — початку XX ст. з Колекції НХМУ» (каталог, 2004).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим в Україні комплексним поліаспектним дослідженням мистецтва акварельного живопису у контексті художньої культури XX — початку XXI ст., де розкрито формування традицій в акварельному живописі у хронологічно-історичній послідовності та досліджено історичну генезу новаторських тенденцій. У роботі *вперше*:

- розкрито і обґрунтовано формування традицій і новаторства в техніках акварельного живопису як феномену художньої культури;

- виявлено історико-культурні особливості феномену новації в акварельному живописі, що розглядався водночас на двох рівнях: 1) як новаторський прийом, новітня техніка — для часу виникнення; 2) як традиційне, академічне підґрунтя становлення акварелі — з позиції сучасного погляду;

- зроблено акцент на причинному зв'язку між новаторськими знахідками в акварельному живописі та особистістю митця, відповідно до чого запропоновано нову термінологію щодо творчого кредо художника («розкутий», «новатор», «креативний»);

- здійснено порівняльне зіставлення музичних та живописних виражальних засобів для більш глибокого розуміння складної акварельної техніки, виявляючи схожість впливу музики та живопису на людину та її образне сприйняття твору; запропоновано дефініцію «прозорої поліфонії кольорів» в акварелі та обґрунтовано важливість його використання в дослідженні різноманіття кольоро-гармонійного спів-звучання в акварельному зображенні;

- розроблено та експериментально апробовано авторську техніку фактурного акварельного зображення «Текстиль», що візуально має ефект текстильного полотна, нагадує тканий гобелен, але виконане на папері; у контексті цієї техніки запропоновано нову термінологію для станкових картин: «акварельні картини-килими», «акварельні картини-панно», «акварельні картини-гобелени», «акварельні картини-печворк», «акварельні картини-рушники»; авторські твори у техніці «Текстиль» оприлюднено на публічній виставці.

Доповнено, дістало подальшого розвитку:

- поняття «традиція» та її характеристики, що є не лише репродуктивними (тобто відтворювальними), а й продуктивними — творчим явищем в мистецтві акварелі, що слугує базисом для нововведень і відкриттів; дефініцію феномена традицій представлено як історично сформований набір вже класичних те-

хнік акварельного живопису, що стали основою для відкриття нових авторських методів роботи в акварелі; сформульовано дефініцію «традиції в акварелі»;

– дослідження колекції творів акварельного живопису в комбінованій акварельній техніці, яка багато представлена в зібранні Одеського художнього музею; доведено, що техніка є важливою складовою єдиного творчого процесу, суттєво впливаючи на кінцевий результат твору та його соціокультурне сприйняття.

Уточнено:

– методика дослідження фондів колекцій музеїв за моделлю: «історія — колекція — особистість — автор — твір», що є важливим базисом для прослідження еволюціонування історичної інновації, що поступово перетворюється на традицію;

– розуміння новаторських тенденцій в акварелі як транскультурного явища, зорієнтованого на пошук митцями засобів збагачення власного творчого арсеналу новими техніками, що уможлиблює вироблення самобутнього авторського стилю, манери, почерку.

Теоретичне та практичне значення дисертації полягає в тому, що її матеріали сприяють збагаченню сучасного українського та світового мистецтвознавства новими підходами в оцінці традицій і новаторства в мистецтві акварельного живопису у контексті художньої культури України ХХ — початку ХХІ ст. Матеріали дисертації можуть бути використані в підготовці різнопрофільних теоретико-мистецтвознавчих досліджень. Отримані наукові результати можуть бути впроваджені в теоретичні та практичні частини навчально-мистецьких дисциплін «Історія та теорія мистецтв», «Живопис», «Українська художня культура», «Історія українського образотворчого мистецтва» для студентів та аспірантів мистецьких закладів України.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною, оригінальною роботою, результати якої отримані автором особисто.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації було представлено у доповідях на наукових конференціях, зокрема:

– *міжнародних*: «Музеї та реставрація у контексті збереження культурної спадщини: актуальні виклики сучасності» (06–07 червня 2017 р., м. Київ); «Традиции и современное состояние культуры и искусств: к 60-летию со дня основания Государственного научного учреждения “Институт искусствоведения, этнографии и фольклора им. К. Крапивы НАН Беларуси”» (07–08 сентября 2017 г., г. Минск); «Библиотека в XXI столетии: молодежь в науке» (26–27 октября 2017 г., г. Минск); «Короленківські читання 2017: Бібліотеки, архіви, музеї: динамічний розвиток і пошук нових форматів» (26–27 жовтня 2017 р., м. Харків); «Культурно-мистецькі обрії '2017» (24 листопада 2017 р., м. Київ); «Культурно-мистецьке середовище: творчість та технології» (12 квітня 2018 р., м. Київ); «Музеї та реставрація у контексті збереження культурної спадщини: актуальні виклики сучасності» (07–08 червня 2018 р., м. Київ);

– *всеукраїнських*: «Особистісний і професійний розвиток дорослих: проблеми і перспективи: Всеукраїнські педагогічні читання, присвячені пам'яті академіка Семена Устимовича Гончаренка» (18 травня 2017 р., м. Київ); «Музей як візуальний текст культури» (05–06 вересня 2017 р., м. Черкаси); «Бібліотечне

краєзнавство у культурному просторі: IV Краєзнавчі читання пам'яті П. Тронька» (02–03 листопада 2017 р., м. Київ); «Традиційна культура в умовах глобалізації: збереження автентичності та розвиток креативних індустрій» (22–23 червня 2018 р., м. Харків).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 13 одноосібних наукових публікацій, зокрема 4 статті у фахових виданнях, затверджених МОН України за напрямом «мистецтвознавство» та включених до науково-метричних баз, 1 стаття у зарубіжному періодичному фаховому виданні (Республіка Білорусь) та 8 праць апробаційного характеру у збірниках матеріалів конференцій.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації складає 260 сторінок, із яких основного тексту 158 сторінок (8 а. а.).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано мету і задачі, визначено об'єкт, предмет, методологію дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів, подано інформацію про апробацію, публікації, структуру й обсяг дисертації.

Перший розділ «Теоретико-методологічні засади дослідження» складається із трьох підрозділів, у яких здійснено історіографію наукових праць з теми, виокремлено основні наукові напрями досліджень традицій і новаторства в акварельному живописі; визначено методологічні засади у розв'язанні проблематики дисертації.

У підрозділі 1.1 *«Акварельний живопис як явище художньої культури»* показано, що мистецтво акварельного живопису є невід'ємною складовою трансісторичного формування культури та один з найдавніших проявів людської творчості. В його основі лежить художня мова, яка і створює образ зображення. Особливість живопису полягає в поданні за допомогою фарб, нанесених на поверхню, зображення реального або ілюзорного світу, перетворених творчою уявою художника.

Зазначено, що у художній культурі мистецтво акварелі як феномен охоплює три напрями: наука, мистецтво і життя, що і зумовило використання комплексного поліаспектного підходу у дослідженні акварельного живопису. Обґрунтовуються його історичні етапи: зародження, становлення, конституювання основних понять, зрілість. Художньо-філософські, культурологічно-історичні пошуки митців та вчених підтвердили, що традиції нерозривно пов'язані з новаторством: новації вносять сучасні засоби і техніки образотворчості в мистецтво акварельного живопису, водночас продовжуючи процес накопичення історії досвіду творчих надбань у художній культурі України. Акварельний живопис як явище художньої культури формує особливості соціальної взаємодії, утворюючи нові уподобання, спрямування, орієнтири, наукові пошуки та мистецькі прояви у суспільстві.

У підрозділі 1.2 *«Історіографія та джерельна база дослідження»* масив літератури з теми розподілено на кілька основних блоків: трактати та книги те-

оретично-прикладного спрямування та культурологічно-філософські праці; наукові праці, що сформували основу підручників; наукові та публіцистичні статті; альбоми, каталоги (музеїв, виставок); дисертації та монографії; мемуарно-епістолярна спадщина; електронні ресурси (сайти) музеїв.

З давніших джерел виділено ренесансні трактати Ченніно Ченніні «Книга про мистецтво або трактат про живопис» (1437) та Леонардо да Вінчі «Трактат про живопис» (1540-і). Зазначено, що на особливу увагу заслуговує книга професора М. Фармаковського «Акварель, її техніка, реставрація і консервація» (1950) — трактат про акварельний живопис, що охоплює період від давніх часів до початку ХХ ст. у векторі розвитку європейської історії і технічних засобів. Розглянуто доробок в мистецтві акварелі початку ХХ ст. В. Фельдмана, Д. Кіпліка. Серед робіт другої половини ХХ ст. відзначено працю П. Ревякіна «Техніка акварельного живопису» (1959), монографію «Альбрехт Дюрер» (1964) Н. Гершензон-Чегодаєвої, «Акварельний живопис для архітекторів» (1982) О. Горбенка. Серед закордонних авторів виділено французькі праці Ж. Лемарі «Акварель» та Ф. Долта «Французька акварель ХІХ ст.». Ґрунтовно опрацьовано дисертації українських дослідників І. Березіної, К. Давиденко, Н. Золотухіної; у російському сегменті: І. Міклушевська, Н. Сухорукова, О. Шаюнова, Н. Гатаулліна.

Аналіз літературних джерел (згаданих та інших) засвідчив, що проблема традицій і новаторства в акварельному живописі у контексті художньої культури України ХХ — початку ХХІ ст. ще не ставала предметом розгляду науковців.

У підрозділі 1.3 «Методологія дослідження» вказано, що у дисертації застосовано два рівні пізнання: 1) емпіричний, де формуються накопичення практичних методів, можливостей та фактів; 2) теоретичний, що формулює і синтезує накопичення знань у низку теорії науки. Враховуючи загальні методи пізнання, виокремлено та обґрунтовано застосування у роботі трьох груп: методи емпіричного дослідження; методи, що застосовуються на емпіричному і теоретичному рівнях; методи теоретичних досліджень.

Другий розділ «Історичні витоки формування традицій і збереження спадщини в акварельному живописі України» складається з трьох підрозділів, де обґрунтовано сенс ширшого розкриття та осмислення формування традицій акварелі в контексті української художньої культури.

У підрозділі 2.1 «Формування традицій акварелі в контексті української художньої культури» охоплено хроніки історії, починаючи з Доісторичної доби до сьогодення українського малярства акварелі. Окрему увагу приділено українським майстрам акварельного живопису, які в своїх творах демонструють сформованість традицій. Висвітлення історичного розвитку здобутків художників акварельного живопису засвідчило, що класичні традиції є тим стрижнем, на якому формуються авторські пошуки та відкриття. Сформульовано дефініцію феномена традиції, історично інтегрованого в сучасну акварель.

У підрозділі 2.2 «Феномен традиції в акварелі крізь естетику музики: прозора поліфонія кольорів» обґрунтовано особливості акварельного живопису за допомогою компаративного підходу у контексті «живопису як музики» та «музики живопису», зазначено схожість впливу музики та живопису на людину та її образне сприйняття. Визначено дефініцію феномена «прозорої поліфонії

кольорів» в акварелі та розкрито важливість його використання в дослідженні різноманіття кольорово-гармонійного спів-звучання в акварельному зображенні.

У підрозділі 2.3 «Збереження спадщини акварельного живопису в музеях України (Київ, Одеса)» відзначено, що історія музейного колекціонування віддзеркалює складні процеси, що уможлиблюють усвідомлення належної ролі акварелі серед найкращих досягнень українського живопису ХХ ст. Було виокремлено: Державний музей Тараса Шевченка в Києві та його філію — Літературно-меморіальний будинок-музей Т. Шевченка; Національний музей «Київська картинна галерея»; Одеський музей західного і східного мистецтва; Одеський художній музей; Національний художній музей України. Розгляд музейних фондів відбувався за моделлю: «історія — колекція — особистість — автор — твір». Історія музейних колекцій засвідчила, що найскладнішою проблемою, пов'язаною з дослідженням акварельної спадщини України, було досягнення результату пошуків і надбань індивідуальної творчості художників у межах можливостей сучасної їм доби. Оцінка їхньої творчості з дистанції часу уможлиблює усвідомлення значної ролі акварелі серед найкращих досягнень українського живопису ХХ століття.

Третій розділ «Розвиток новаторських тенденцій в акварельному живописі: соціокультурний та мистецький контекст» складається з трьох підрозділів, де простежено та виявлено особливості історичного новаторства мистецтва акварелі крізь призму творчих принципів, різних технік та рис творчих особистостей художників; представлено авторську техніку фактурно-акварельного зображення «Текстиль».

У підрозділі 3.1 «*Новації в акварельному живописі: історико-культурний зріз*» підкреслено, що новації у мистецтві акварелі є частиною історико-культурних процесів, особливим проявом образотворчого мистецтва в художній культурі; розглянуто генезис цього феномена. Доведено, що новаторські тенденції у мистецтві акварелі ґрунтуються на причинному зв'язку між новими знахідками та особистістю митця, відповідно до чого запропоновано нову термінологію щодо творчого кредо художника: «розкутий», «новатор», «креативний».

У підрозділі 3.2 «*Комбіновані техніки в акварелі на прикладі творів колекції Одеського художнього музею*» розкрито технічно-творчі особливості комбінованих технік в акварелі (акварель і гуаш, акварель і пастель та ін.). Доведено, що техніки, які є важливою складовою і передумовою творчого процесу та чинником його кінцевого результату (картини), не можуть залишитися поза увагою дослідження з історії й теорії культури через те, що твори образотворчого мистецтва є невід'ємною складовою візуальних пам'яток культури України.

У підрозділі 3.3 «*Техніка авторського фактурного акварельного живопису “Текстиль”: традиції і новації*» розглянуто традиційне для України застосування акварельної техніки в інтер'єрі — декоративне прикрашання стін «мальовками» — як традиційно-історичне підґрунтя, на якому виникла і сформувалася авторська інноваційна техніка «Текстиль». Зауважено, що творчість народних художників України, нерозривно пов'язана з життям народу і народними традиціями, живить своїми ідеями професійне мистецтво, закладаючи базис для нововведень сучасності. Експериментування з папером, манерою нанесення аква-

рельної фарби привели автора до власного почерку, нової техніки — фактурного акварельного зображення. Роботи, виконані в техніці «Текстиль», візуально мають ефект текстильного полотна, яке нагадує тканий гобелен. Великі розміри картин не характерні для акварелі і наближаються за форматом до текстильних панно, килимів, що дозволило ввести нову термінологію: «акварельні картини-килими», «акварельні картини-панно», «акварельні картини-гобелени»; а з'єднання або комбінування зображень на різних фрагментах фактурного паперу в єдине, цілісне композиційне панно дозволяє говорити про «акварельні картини-печворк».

ВИСНОВКИ

Відповідно до мети, задач і результатів дослідження сформульовано такі висновки.

1. Було виявлено і доведено, що традиції і новаторство в акварельному живописі як об'єкт дослідження та явище художньої культури досліджувалося у вітчизняному та зарубіжному мистецтвознавстві найчастіше в окремих аспектах і пов'язувалося з прикладним напрямом, як тенденції розвитку технічної складової методів для написання або збереження акварельних творів. Поза увагою досліджень ХХ–ХХІ ст. залишаються естетико-культурологічне спрямування крізь призму традицій і новаторства в історичному зрізі соціокультурних процесів України. Зроблено акцент, що сформовані традиції як базис для нововведень та відкриттів, які є стрижнем образотворчості у акварельних творах, пройшовши складний еволюційний, трансісторичний шлях на своїх етапах розвитку, потребує осмислення та розкриття історичних та естетичних форм вираження цього феномену художньої культури. Зазначено, що значний вплив на формування філософсько-світоглядного погляду на акварельні твори здійснила ідея «філософії життя» та сприйняття митця як особистості, яка тяжіла або до екзистенціалізму як унікальної духовної персони, що здатна до вибору власної долі, або до ірраціоналістичного волюнтаризму, або до естетики інтуїтивізму, або до психоаналізу та феноменології.

Враховуючи, що «філософія життя» акцентує увагу на ірраціоналістичному індивідуалізмі, де синонімом життя є творчість як створення нового під впливом підсвідомих чинників, своєрідної актуальності та обґрунтування в дослідженні набула ніцшеанська ідея «переоцінки всіх цінностей» і «зруйнування кумирів» (особливо при розгляді представників авангардних спрямувань в акварельному живописі).

2. У дисертації вперше виокремлено мистецтво акварельного зображення як окремий феномен образотворчості в художній культурі. Мистецтво акварельного живопису є невід'ємною складовою трансісторичного формування культури та один з найдавніших проявів людської творчості. Історія акварельного живопису своїм корінням глибоко йде в минуле. На цьому тлі зроблено акцент для розуміння та дослідження традицій і новаторства в мистецтві акварельного живопису як явища у художній культурі з усіма його проявами, парадигмами, аспектами, тенденціями, напрямками, інтерпретаціями, творчими здобутками актуа-

льно було застосувати герменевтику як прийом філософсько-емпіричного дослідження. Застосування герменевтичних положень у дослідженні привело до висновків, що в мистецтві акварельного живопису поруч з теоретичним існує практичний «досвід життя» (накопичений художником), «досвід історії» і «досвід мистецтва» як форми естетичного пізнання світу. Було виявлено аспект щодо розуміння принципової незавершеності діяльності пізнання, коли вагомість сучасних інтерпретацій акварелі складається у важливий базис для досліджень наступних поколінь, де завжди буде доречною наявна і можлива поліаспектність інтерпретацій.

Спрямований у різні часи історії погляд дослідження презентує і розкриває поняття «традиція» у такому ракурсі, що її характеристики є не лише репродуктивними, тобто відтворювальними, а й продуктивними — творчим явищем в мистецтві акварелі, слугуючи базисом для нововведень і відкриттів. Тому дефініцію феномена традицій висвітлено і сформульовано як історично сформований набір вже класичних технік акварельного живопису, які стали основою для відкриття нових авторських методів роботи в акварелі.

3. Враховуючи особливі технічні якості акварельної фарби, що дає змогу створювати образотворчі кольорово-прозорі акварельні зображення, було запропоновано ввести до наукового обігу дефініцію феномену «прозорі поліфонії кольорів» в акварелі та обґрунтовано важливість його використання в дослідженні різноманіття кольорово-гармонійного спів-звучання в акварельному зображенні; проведено порівняльне співставлення музичних та живописних художніх засобів для більш глибокого розуміння складної акварельної техніки, виявляючи схожість впливу музики та живопису на людину та її образне сприйняття твору. Надається визначення та вводиться в науковий обіг термін «прозора поліфонія кольорів» в акварелі як особливий наслідок живописної техніки, яка провокує виникнення бесіди кольорів, де кожен із кольорів повинен мати свою гучність в середині живописної гармонії і не повинен «говорити» в зображенні без сенсу і тональної узгодженості — повинна утворитися кольорово-гармонійна спів-звучна «візуальна бесіда». В цьому і є корінний характер поліфонічної прозорості акварельного живопису, народженого не для затвердження індивідуальності кожного кольору, а для вираження загальної ідеї, для створення єдиного композиційного живописно-гармонійного звучання твору.

4. Зазначено, що важливим вектором було дослідити збереження спадщини акварельного живопису в музеях України (Київ, Одеса). Дослідження етапів історичного формування колекцій в музеях, з усіма їхніми особливостями, дало змогу по-новому розгледіти і закцентувати різноманітні подробиці, випадковості та барви особистості, які дають змогу пізнати митця і його творчість. Тому дослідження фондових колекцій музеїв проводилося за моделлю: «історія — колекція — особистість — автор — твір», що є джерелом наукової новизни, а також важливим базисом пізнання традицій минулого. Зокрема було виокремлено: Державний музей Т. Г. Шевченка в Києві та його філію — Літературно-меморіальний будинок-музей Т. Шевченка; Національний музей «Київська картинна галерея», який володіє одним з найбільших зібрань робіт Врубеля «київського періоду», що складають основну частину виставкового комплексу; Музей

театрального, музичного та кіномистецтва України (Київ), що володіє ескізами костюмів до вистав, виконаних в футуристичному стилі — акварелі А. Петрицького; Одеський музей західного і східного мистецтва, що репрезентує акварелі відомих західноєвропейських художників ХІХ–ХХ ст.; Одеський художній музей; Національний художній музей України — найбільш репрезентативне зібрання вітчизняного образотворчого мистецтва в Україні і світі.

Отже, дослідження історії музейних колекцій дає змогу ввести у науковий дискурс твердження, що акварельні твори віддзеркалюють складні процеси життя — мистецькі напрями традицій та новаторства в живописі, а також долі самих художників. Найскладнішою проблемою, пов'язаною з дослідженням акварельного живопису попереднього століття, було досягнення результату пошуків і надбань індивідуальної творчості художників у межах можливостей сучасної їм доби. Оцінюючи їхню творчість з дистанції часу, можливо також поновому розкрити належну роль акварелі серед найкращих досягнень українського живопису ХХ століття.

5. Було обґрунтовано особливості акварельного живопису крізь призму історичного новаторства в формуванні творчих принципів, різних технік та рис творчих особистостей. Розкрито наукову новизну, яка полягає у виявленні історико-культурних особливостей феномену новації в акварельному живописі, що розглядалася водночас на двох рівнях: 1) як новаторський прийом, новітня техніка — для часу виникнення; 2) як традиційне, академічне підґрунтя становлення акварелі — з позиції сучасного погляду.

Зроблено акцент на причинному зв'язку між новаторськими знахідками в акварельному живописі та особистістю митця, відповідно до чого запропоновано нову термінологію щодо творчого кредо художника: «розкутий», «новатор», «креативний». «Розкутим» називаємо художника, який у своєму художньому баченні є вільним, нічим не обмеженим, чия творчість не знає неволі, вона не гноблена канонами та чужими смаками, не підпорядкована вимогам сьогодення, а здіймається над часом. «Новатор» — досить широке поняття, це людина, що має пристрасть до нового; у контексті нашого дослідження це митець, котрий вводить у живопис щось нове: ідеї, погляди, прийоми тощо. «Креативний» художник вирізняється непересічним творчим підходом, що проявляється у пошуках і створенні незвичайного, не банального, а особливого, іноді дивного та екзотичного, але дивовижного, виняткового, що можливо не піддається ніякому опису, але стає явищем екстраординарним, видатним, рідкісним, тим самим роблячи його власні роботи оригінальними.

Осягнуто та розкрито, що шлях новаторства в акварелі крізь всю історію художньої творчості митців завжди був зорієнтований на пошук засобів збагачення власного творчого арсеналу новими техніками, які зроблять картину самотутньою, авторською, що містить в собі постійний емоційно-естетичний вплив на глядача, що і є проявом авторської розкутості, новаторства та креативності, бо будь який справжній художник проявляє самого себе через твір. Новаторські тенденції у живописному мистецтві України засвідчують те, що сучасні митці, як і раніше, йдуть своїм власним творчим шляхом, що відповідає їхньому світосприйняттю.

6. Для більш глибокого розкриття теми дослідження враховано, що техніка в акварелі є важливою, необхідною складовою для створення художнього образу, творчого задуму, було досліджено колекцію творів акварельного живопису в комбінованій акварельній техніці, яка багато представлена в зібранні Одеського художнього музею.

Технічні тонкощі, нюанси, особливості при комбінаціях акварелі з гуашшю, пастеллю, тушшю та всередині самих технік надзвичайно різноманітні. Тому і не дивно, що у кожного художника була відпрацьована своя техніка, яка дозволяла мати власну манеру виконання. Митці жили кожний в свій час, були цікавими особистостями з індивідуальним власним баченням та ставили перед собою найрізноманітніші творчі, художні, естетичні завдання. Для їх розв'язання майстри користувалися історично доступними матеріалами, технологічними можливостями свого часу. І незважаючи на це, багатьом художникам вдалося досягти високої майстерності та авторської особливості в зображеннях. Їхні роботи стали прикладом професіоналізму та віртуозності в володінні різних технік, в тому числі, комбінованих.

7. У дослідженні було проведено аналіз творчих експериментів художників-акварелістів та зроблено висновки, що пошуки європейських, китайських, українських та ін. майстрів закладають базис для нововведень сучасності, надихаючи на власний творчий пошук. Експерименти з папером, манерою нанесення акварельної фарби привели автора, як практикуючого художника, також до власного стилю — фактурного акварельного зображення, яке візуально має ефект текстильного полотна, нагадує тканий гобелен, але виконане на папері і назване «Текстиль». Оскільки придуманий і випробуваний творчий прийом базується на використанні паперу незвичайної фактури, в дослідженні охоплено і висвітлено важливі віхи впливу історичних трансформацій паперу на розвиток акварельного живопису, його застосування і тонування в творчості акварелістів різних періодів.

Простежено творчу спадкоємність власної фактурної акварелі з традиційною українською народною «мальовкою», а великі розміри авторських робіт, традиційно не властиві акварелям, і незвичайна фактурність полотен дозволили ввести в науковий обіг нові акварельні піджанри: картини-панно, картини-гобелени, картини-рушники.

Доведено, що мистецтво акварелі, маючи власні неповторні риси, може стати одним з векторів погляду на історію і культуру нашої держави, зокрема, задля нового осмислення різноманіття художніх явищ від минулих до сучасних, що підтверджує високий рівень національного акварельного малярства та його причетність до загальноєвропейських мистецьких процесів. Крім того, акварельний живопис відкритий до новацій, позбавлених суворих ідеологічних канонів і заборон.

Дослідження не вичерпує всіх питань, пов'язаних з порушеною проблематикою, а виявлені факти і закономірності можуть стати перспективним спрямуванням та базисом для подальшого розкриття мистецького феномену і специфіки традицій та новаторства акварельного живопису кінця ХХ — початку ХХІ століття в Україні як явища у художній культурі.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, де опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Велігура Н. М. Новації в акварельному живописі: історичний зріз // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури: зб. наук. праць. Вип. 39. Київ: Міленіум, 2017. С. 227–235.
2. Велігура Н. М. Проблеми дослідження акварельного живопису в контексті сучасної культури України // Культура і сучасність: альманах. Київ: Міленіум, 2017. № 1. С. 104–109.
3. Велігура Н. М. Феномен традиції в акварелі крізь естетику музики // Мистецтвознавчі записки: зб. наук. праць. Вип. 32. Київ: Міленіум, 2017. С. 85–93.
4. Велігура Н. М. Феномен прозорої поліфонії кольорів у акварелі // Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого: зб. наук. праць. Вип. 22. Київ, 2018. С. 135–138.
5. Велігура Н. Н. Техника фактурной акварельной живописи «Текстиль» // Питанні мастацтвазнаўства, этналогіі і фалькларыстыкі. Вып. 24 / Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі; навук. рэд. А. І. Лакотка. Мінск: Права і эканоміка, 2018. С. 32–37.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. Велігура Н. М. Збереження спадщини акварельного живопису в музеях міста Києва // Музеї та реставрація у контексті збереження культурної спадщини: актуальні виклики сучасності: зб. матеріалів Міжн. наук.-практ. конф. (06–07 червня 2017 р., м. Київ). Київ, 2017. С. 64–67.
7. Велігура Н. М. Фреска та мініатюра в акварельному живописі як візуальний текст української культури: історичний екскурс // Музей як візуальний текст культури: зб. матеріалів V Всеукр. наук.-практ. конф. (05–06 вересня 2017 р., м. Черкаси). Черкаси, 2017. С. 141–143.
8. Велігура Н. М. Міжнародний культурний проект музеїв Одеси в пошуках нових форматів // Короленківські читання 2017 «Бібліотеки, архіви, музеї: динамічний розвиток і пошук нових форматів»: зб. матеріалів XX Всеукр. наук.-практ. конф. (26 жовтня 2017 р., м. Харків). У 2 ч. Ч. 2. Харків, 2017. С. 114–119.
9. Велігура Н. М. До питання ролі бібліотек в контексті дослідження акварельного живопису України // IV Краєзнавчі читання пам'яті П. Тронька «Бібліотечне краєзнавство у культурному просторі України»: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (02–03 листопада 2017 р., м. Київ). Київ, 2017. С. 43–45.
10. Велігура Н. М. Дослідження акварельного живопису в Національному художньому музеї України в контексті традицій і новаторства (кінець XX — початок XXI століть) // Культурно-мистецькі обрії '2017: зб. матеріалів Міжн. заоч. наук.-теорет. конф. (24 листопада 2017 р., м. Київ). Київ: НАКККіМ, 2017. С. 11–14.

11. Велігура Н. М. Дослідження історичних витоків новаторства акварельного живопису ХХ століття (на прикладі творчості В. Кандинського // Культурне-мистецьке середовище: творчість та технології: зб. матеріалів Одинадцятої Міжн. наук.-творч. конф. (12 квітня 2018 р., м. Київ). Київ: НАКККиМ, 2018. С. 48–51.

12. Велігура Н. М. Авангард в акварельному живописі в Україні. Футурист Анатолій Петрицький // Музеї та реставрація у контексті збереження культурної спадщини: актуальні виклики сучасності: зб. матеріалів Міжн. наук.-практ. конф. (07–08 червня 2018 р., м. Київ). Київ, 2018. С. 70–72.

13. Велігура Н. М. Спадщина акварельного авангарду в Україні: митці, колекції, твори // Традиційна культура в умовах глобалізації: збереження автентичності та розвиток креативних індустрій: зб. матеріалів Наук.-практ. конф. (22–23 червня 2018 р., м. Харків). Харків, 2018. С. 30–34.

АНОТАЦІЯ

Велігура Н. М. Традиції і новаторство в акварельному живописі у художній культурі України ХХ — початку ХХІ століття. — Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 «Теорія та історія культури» (мистецтвознавство). — Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Міністерство культури України. Київ, 2019.

Дисертація є дослідженням, що поліаспектно розглядає мистецтво акварельного живопису у контексті художньої культури ХХ — початку ХХІ ст., де розкрито формування традицій в акварельному живописі у хронологічно-історичній послідовності та досліджено історичну генезису новаторських тенденцій. Простежено формування традицій і новаторства в техніках акварельного живопису як феномену художньої культури; сформульовано дефініцію «традиції в акварелі» та виявлено історико-культурні особливості феномену новації в акварельному живописі. Акварельні техніки розглянуто як важливу складову єдиного творчого процесу, що суттєво впливає на кінцевий результат твору та його соціокультурне сприйняття. Уточнено методика дослідження фондових колекцій музеїв за моделлю: «історія — колекція — особистість — автор — твір» як важливий базис для простеження еволюціонування історичної інновації, що поступово перетворюється на традицію. Новаторські тенденції в акварелі простежено як транскультурне явище, зорієнтоване на пошук митцями засобів збагачення власного творчого арсеналу новими техніками, що уможливорює отримання самобутнього авторського стилю, манери, почерку. Розроблено та експериментально апробовано авторську техніку фактурного акварельного зображення «Текстиль»; у контексті цієї техніки запропоновано нову термінологію для станкових картин: «акварельні картини-килими», «акварельні картини-панно», «акварельні картини-гобелени», «акварельні картини-печворк», «акварельні картини-рушники»; авторські твори у техніці «Текстиль» оприлюднено на персональній виставці.

SUMMARY

Veligura N. M. Traditions and Innovations in Watercolor Painting in The Artistic Culture of Ukraine XX — Beginning of The XXI Century. — Qualifying scientific work on the rights of manuscripts.

The Thesis for the Degree of Candidate of Arts in specialty 26.00.01 «Theory and History of Culture». — National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts, Ministry of Culture of Ukraine. Kyiv, 2019.

The dissertation represents the first comprehensive study of the art of watercolor painting in Ukraine in the context of artistic culture of the XX and early XXI centuries, where the formation of traditions in watercolor painting in a chronological historical sequence reveals and the historical genesis of innovation trends. In the work for the first time: the formation of traditions and innovations in the techniques of watercolor painting as a phenomenon of artistic culture has been traced; The historical and cultural features of the phenomenon of innovation in watercolor painting, which was considered at the same time on two levels: 1) as an innovative reception, newest technique, — for time of origin; 2) as traditional, academic subsoil of becoming of watercolor — from position of modern look; an accent is done on causal connection between innovative finds in the watercolor painting and personality of artist, in accordance with what new terminology is offered in relation to the creative credo of artist («unchained», «innovator», «creative»); comparison of musical and picturesque expressive facilities is carried out for more deep understanding of difficult watercolor technique, finding of influence of music and painting on a man and his vivid perception of work; definition of «transparent polyphony of colors» is offered in a watercolor and grounded importance of his use in research of variety color-harmonic singing-sounding in a watercolor image; it is developed and experimentally approved author technique of texture watercolor image «Tekstyl», that by sight has an effect of textile linen, the woven tapestry reminds, but it is implemented on a paper; in the context of this technique new terminology is offered for pictures: «watercolor pictures-carpets», «watercolor pictures panel», «watercolor pictures-tapestries», «watercolor picture of the pitchfork», «watercolor pictures rushnyk», author's works in a technique «Tekstyl» is promulgated on an exhibition. Clarified: method of research of fund collections of museums after a model: «history — collection — personality — author — picture».

Conclusions are done, that the way of innovation in a watercolor through all history of artistic creation of artists always was orientated on the search of facilities of enriching of own creative arsenal new technicians, which will do a picture original, author. Exactly an imprint of personality of master in his works is the display of author unchained, innovation and creativity, because any real artist shows itself through work.

Keywords: watercolor, watercolor painting, artistic culture of Ukraine, tradition, innovation, artist, artistic work.